

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

בפתח העבודה

נושא עבודת החקר שלי הוא מוזיקת ההאבי מטאל והרוק הכבד, או ליתר דיוק, ההשפעות החיוביות של מוזיקת המטאל על מאזיניה, מבחינה נפשית וחברתית.

בחרתי נושא זה משום שהוא קרוב לליבי בתור אדם שחובב את הסגנון כבר מספר שנים, ומחשיב אותו ככלי שעזר לי להתמודד עם תקופה לא קלה בחיים. בנוסף, הרגשתי מאז ומתמיד שקיימות סטיגמות שטחיות רבות כלפי הסגנון, ובבואי לכתוב את העבודה קיוויתי לנסות לשפוך קצת אור על המאפיינים השונים של הסגנון שזוכים בד"כ ללעג וביקורת מצד אנשים שאינם מכירים את הסגנון מקרוב.

לכן, בהתבסס על החוויה האישית שלי, הנחת היסוד של העבודה הייתה שמוזיקת מטאל אכן יכולה להשפיע לטובה על מאזיניה, בכך שהיא מעניקה להם חופש הגדרה עצמית וביטחון עצמי, ופותחת אותם לחיים חברתיים מאיד. מטאל הוא סגנון צעיר ולא בדיוק ממסדי, ולכן היה קשה מאוד למצוא מאמרים אקדמיים שונים שעוסקים בסגנון. בשל כך, נאלצתי להשתמש, רוב הזמן, במקורות יותר עדכניים, כמו מאמרים באינטרנט – חלקם, יש לציין, הופיעו ב'בלוגים' – ואף בסרט תיעודי מקצועי העוסק בנושא.

החלק המעשי של העבודה שלי כולל ניתוח תוכן של סרט הופעה של להקת רוק כבד, תוך התמקדות בלעדית בקהל וניתוח פעולותיו.

עבודה זאת נכתבה ע"י גבריאל קוגן, תלמיד כיתה ט', במסגרת קורס לעריכת עבודות חקר, מרכז מדע ודעת למחוננים במכללת תל חי, תשע"ג 2013.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

מה זה מטאל?

הגדרה

על פי ויקיפדיה, מוזיקת ה"האבי מטאל" (Heavy Metal), הידועה בקיצור כ"מטאל", היא סגנון מוזיקלי פופולארי אשר התפתח בשלהי שנות השישים באנגליה ובארה"ב. הסגנון התפתח מתוך הבלוז, הרוקנרול האמריקאי והרוק הבריטי, אך היה שונה מהם ביותר מדרך אחת.

מאפיינים מוזיקליים

בויקיפדיה מצויין שהמוזיקה מאופיינת במקצבים אגרסיביים ומהירים, צליל "מלוכלך" ואפל, שימוש מרובה בדיסטורשן – עיוות צליל – עוצמה גבוהה במיוחד, דגש הרבה יותר חזק על נגינה טכנית ומורכבת על גיטרות, תופים ובאס מאשר על שירה. כמעט כל שירי המטאל מבוססים על "ריפים" – רצף מסויים של אקורדים ותווים החוזרים על עצמם שוב ושוב בתבנית מסויימת. מהמאפיינים המשותפים האלה יצאו תת-ז'אנרים רבים של המטאל, אשר משתנים ומושפעים בהתאם לתקופה או בהתאם למדינות שונות בהן התפתחו. לדוגמה: "ת'ראש מטאל" (Thrash Metal) הוא תת ז'אנר שמקורו בקליפורניה של שנות ה-80 ומאופיין בנגינה טכנית ולא מלודית, "פאוור מטאל" מקורו בסקנדינביה והוא מאופיין בשפעות מאופרה ומוזיקה קלאסית וכו'.

הלוגו של הלהקה האמריקנית Death, אשר מציג כמה מאפיינים ידועים של המוזיקה: סמלים של מוות (גולגולת, חרמש), אלימות ואימה (קורי עכביש, אש, דם הנוזל מהאזניות) ודתיות (האות T מצויירת כצלב)

מאפיינים ליריים ותרבותיים

בנוסף למוזיקה עצמה, ידוע הסגנון לא פחות באווירה האופפת אותו. מדובר בסגנון מאוד מהפכני במהותו, ובעל תכונות רבות של "מרד נעורים". הוא נוצר במקביל לרוק שנות ה-60, והיווה מעין ניגוד לתרבות "ילדי הפרחים", ששרו על אחווה, תקווה, ואהבה. במטאל, לעומת זאת, מילות השירים מדברות על נושאים שוברי טאבו קיצוניים. למשל: מוות, מלחמה, דת, מחאה פוליטית וחברתית, סמים, מין ונושאי מיסטיקה, בעיקר כאלה הכוללים את השטן ואת תורת הנסתר. כל אלה, ביחד עם הנטייה של כוכבי ומאזיני מטאל להשתחרר על ידי התנהגות פראית ולעיתים יישום האווירה של המוזיקה גם בחיים האמיתיים, גרמו לכך שבמהלך השנים נחשבה המוזיקה כבעלת כסגנון מרושע, דיכאוני, פראי, לא חינוכי ונמוך אינטלקטואלית.

חשוב לציין, שאין המטאל סובב כולו סביב מאפיינים כאלה של אלימות ואופל. נושאי השירים והטון שלהם משתנים מלהקה ללהקה, אך אלה שצוינו עד עכשיו הן דוגמאות **נפוצות מאוד** לנושאים עליהם מדובר במוזיקת המטאל, כ"כ נפוצים עד שהם הפכו למעין סטירואטיפ לעגני למוזיקה מצד אלה שאינם מכירים אותה לעומק.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

מה זה מטאל?

מקור השם

מקורו של המונח "מטאל" (מתכת) בהקשרו המוזיקלי לא ברור, וישנה מחלוקת גדולה על הדרך בה המוזיקה קיבלה את הכינוי הזה. יש האומרים שהמונח הוטבע לראשונה על ידי הסופר וויליאם ס. ברוז בספרו "המכונה הרכה" בה אחת הדמויות תוארה כ"ילד האבי מטאל". אחרים מייחסים את השימוש הראשון לציטוט עיתונאי על הופעה של ג'ימי הנדריקס (Hendrix, 1942-1970), אחד ממייסדי הז'אנר – "כמו מתכת כבדה שנופלת מהשמיים". יש שמייחסים את הציטוט דווקא ללהקות "אליס קופר" (Alice Cooper) או "בלו אויסטר קולט" (Blue Oyster Cult). יש שאומרים שהמונח לראשונה הוזכר בתוך השיר "נולד להיות פראי" של להקת סטיפנוולף (Steppenwolf). התאוריה הרווחת האחרונה קובעת שהשם נובע מהעובדה שמספר להקות מדור "המייסדים" של המטאל הגיעו מהעיר ברמינגהם באנגליה, שהייתה מרכז ענק למפעלי תעשיית מתכות. אותם מוזיקאים מקומיים הודו שהסביבה התעשייתית והקודרת אכן השפיעה על הצליל שלהם.

הופעת מטאל טיפוסית

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

השפעת המטאל ברמה האישית

טוב מול רע, קונפורמיזם מול ביטחון עצמי

על פי איאן רגסדייל (רגסדייל, 2012), עד היום מחקרים על מוזיקת מטאל נכתבו בעיקר מנקודת מבט שלילית בשל התופים והגיטרות הרועשות, הקולות הצעקניים, הליריקה המחרידה ועוצמת הקול בה היא ראויה להישמע. עם זאת, לאחרונה נקודות מבט חדשות וחיוביות יותר מעלות את האפשרות שהמוזיקה היא דווקא תרופה מסוימת לבעיות חברתיות.

מילות השירים הנפוצות בסגנון מדברות על התנגדות לחברה ולנורמות המקובלות, ובדרך כלל הן מגובות במטפורות אלימות. עם זאת, מחקרים מציינים כי הליריקה שלהם לאו דווקא מעודדת שבירה של הנורמה בדרכים לא חוקיות, אלא גורמת למאזינים לבחון את הטוב והרע באותן נורמות מקובלות מנקודת מבט אישית ומעודדת בחירה חופשית.

התמודדות עם מציאות קשה

רגסדייל טוען, בנוסף, כי ההאזנה למוזיקה הזאת עוזרת לאנשים להתמודד עם מציאות קשה שקשה להם להתמודד איתה. היא מחברת אותם מנטלית לעולם שבו הכל אפשרי, מרענן ולא נתון לבחירה של מישהו אחר מלבד המאזין עצמו. היא יכולה לעורר באנשים קתרזיס ותחושות טובות, שעוזרות למאזינים מסוימים להתמודד עם תחושות שליליות. בניגוד לדעה הרווחת, האזנה למוזיקת מטאל לא מעודדת כעס או דיכאון, אלא ההפך: האנשים שכבר נמצאים במצב רוח רע בחרו לשמוע את המוזיקה על דעת עצמם. הרבה מאזינים "נכנסו" לסגנון הזה במטרה לנסות להתמודד איכשהו עם ייאוש, לתעל את הכעס שלהם, ולברוח ממציאות קשה. הם לא קיבלו את אותן תחושות מהמוזיקה מלכתחילה.

חיים וינטארוב מהאתר "מטאליסט" טוען כי, הרוק הכבד והמטאל הם "המנון מוזיקלי למי שמרגיש שונה, חריג, דפוק. זה מתחיל בגיל הנעורים בנער עם החצ'קונים שמרגיש שאף אחד לא שם עליו, ובנערה שמרגישה נחותה כי היא גדלה באזור הפחות טוב בעיר. זה קיים שם גם כשנוהגים הביתה מיום עבודה מטמטם ובלתי נגמר והדבר היחיד שיכול להכניס בלב כוחות ושמחת חיים זה לצרוח בקולי קולות."

להקת המטאל האמריקאית "טול" מרבה לכתוב שירים ציניים, אך פילוסופיים ומעוררי מחשבה, על נושאים חברתיים-נפשיים כגון קונפורמיזם, צביעות, הגדרה עצמית, רוחניות והשנאה שמושרשת במין האנושי, בין השאר.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

השפעת המטאל ברמה האישית

במסגרת ראיון לסרט התיעודי "מסע מטאלי" (Metal: A Headbanger's Journey, 2005, במאי: סמואל דאן), כתב המוזיקה הבריטי מלקולם דום טוען שפן ההתמודדות עם המציאות במטאל נמצא עמוק בתוך השורשים שלו: אומנם המטאל נוסד באנגליה, אבל מקורותיו המוזיקליים העתיקים נעוצים בבלוז האמריקני, מוזיקת העבדים. לפי דום, הייתה זו מוזיקה של דיכוי. היא דיברה על אנשים שהיו צריכים משהו שונה, על עבודה ועל חיפוש אנרגיה לצאת בדרך אחרת אל בידור שהיה של העבדים השחורים בלבד.

אומנים נחשבים ממיסדי המטאל הגיעו לרוב מרקעים שהצריכו "בריה" שכזאת מהמציאות – בני מעמד הפועלים הבינוני, אנשים מסביבה דתית או שמרנית קיצונית או אנשים עם בעיות בחיים. דוגמא טובה לכך נתן ג'זר באטלר, נגן הבס של להקת "בלאק סבאת" הנחשבת בעיני רבים למייסדת הז'אנר. חברי הלהקה הגיעו מהשכונות התעשיות של בירמינגהם, אנגליה, וחלקם עבדו במפעלי המתכת הרבים של העיר. באלטר טען שהאווירה האפורה והמכאנית של האזור השפיעה מאוד על המוזיקה שלו ושל חבריו, ובחלק מהריפים שלה, ניסתה הלהקה לחקות צלילים של מסורים ושל חיתוכי ברזל.

הרחבת אופקים, הגשמה עצמית

באתר Sqidoo מועלת נקודה חיובית נוספת הכלולה במטאל, ומשפיעה על אישיות המאזין. נקודה זאת הינה האינטליגנציה הטמונה במוזיקה. נטען שם כי הליריקה של המוזיקה מכילה בתוכה חוכמה רבה, אך אנשים רבים מחמיצים אותה בגלל שהמילים מושרות באמצעות צרחות או קולות עוצמתיים אחרים. זה מה שגורם למוזיקה להישמע עבור המאזין מבחוץ אלימה ומרושעת. החוכמה הזאת מתבטאת בכך ששירים רבים מדברים על נושאים מופשטים כמו היסטוריה, ספרות, פילוסופיה, פסיכולוגיה, מיסטיקה, מיתולוגיה, דת וכו', מה שבהרבה מקרים מרחיב את הקשת האינטלקטואלית של המאזין למילים. אל עניין הרחבת האופקים הזה מוסיף ברוס דיקנסון, סולן להקת "איירון מיידן", בראיון שהוענק גם הוא במסגרת הסרט Metal: A Headbanger's Journey. על פי דיקנסון, המטאל נותן למאזיניו יקום פנימי אלטרנטיבי וחיים של דימיון דרכם הם רואים את המוזיקה, ולרוב זה גם נותן להם השראה להרים כלי ולהתחיל לנגן. כלומר, המטאל מטפח ומעודד הגשמה עצמית.

דייב מאסטין, סולן וגיטריסט להקת "Megadeth". הוריו התגרשו בעקבות אלימות ושתיינות מצד אביו שהותירה טראומה במשפחה, ובמשך שנים חי בעוני עם אימו שהייתה חברה בכת נוצרית. את הנחמה שלו הוא מצא במוזיקת הרוק הכבד, ובסופו של דבר הוא הקים להקה משל עצמו.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

השפעת המטאל ברמה החברתית

תרבות המטאל

האנתרופולוג והקולונוען סמואל דאן מסביר בסרטו הדוקומנטרי "מסע מטאלי" (Metal: a Headbanger's Journey, 2005) שתמיכת הזרם המרכזי במטאל באה והלכה ב-35 השנים האחרונות, אך המטאל נשאר בחיים בזכות גרעין מעריצים מסור ומאוחד: הם מוציאים לאור כתבי עת, משדרים תוכניות רדיו בקולג', מקימים חברות תקליטים עצמאיות ומארחים אתרי חדשות וחדרי צ'אט באינטרנט. כמו כן, למטאל אופיינית תרבות של הופעות ענק, בהן מתאגדים מאות ואף אלפי חובבי מטאל במקום אחד בשם הערצת המוזיקה, מעין "פולחן מטאל".

בראיון לאותו סרט, צ'אק קלוסטרמן, כתב תרבות בניו יורק טיימס והווישינגטון פוסט, מוסיף על כך באומרו כי "מטאל אומר לאנשים, 'אתם מרגישים מוזר, אבל אתם אינכם כאלה'. הרעיון הוא שאם אתה אוהב להקה מסויימת, אתה חלק מארגון ענק של אנשים שיש להם ערכים דומים לשלך. אני חושב שזה רעיון מבריק, זה חלק מהמשיכה שבמטאל, הוא גורם לאנשים להרגיש שזו לא דרך להבין את הברידות שלך, אלא דרך להבין שאתה חלק ממשוה יותר גדול מעצמך, כי כל מה שקשור למטאל הוא גדול מהחיים."

קהילתיות

גם רגסדייל (2012) מתייחס לפעולות האינטרנט, הרדיו והעיתונאות של חובבי המטאל. הוא מוסיף שהן, ביחד עם הליכה להופעות, דיון על אספקטים שונים בז'אנר, או שמיעה ואף יצירה של מוזיקה בצוותא, מהוות שיעור מעולה לצעירים בענייני התנהגות בחברה אנושית ואינטראקציה חברתית, מעין פתח לעולם הבגרות במידה ומדובר במאזינים צעירים יותר. הגילוי על כך שקיימים עוד אנשים שאוהבים את סגנון המוזיקה והשקפת העולם שלה, תורם מאוד להערכה העצמית ולהרגשה הכללית של מאזיני המטאל הצעירים. הם אומנם נחשבים כדחויים במובנים מסוימים מהחברה המרכזית, אך הם עדיין מקיימים קהילה ייחודית ומשגשגת בינם לבין עצמם שבה הם יכולים לבנות שייכות עצמית.

אורפנד לנד היא להקת מטאל ישראלית הידועה בשל שילוב מוזיקת רוק כבד עם מוזיקת עם מזרחית. ללהקה אלפי מעריצים במדינות ערב, ולהופעותיה מגיעים יהודים, מוסלמים ונוצרים כאחד – הכל על רקע האהבה למוזיקה המטאל

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

כיצד מטאל משפיע?

הפן הפסיכולוגי

כדי לנסות להבין מדוע מטאל משפיע באופן כה מוחשי על מאזיניו, יש לרדת לשורשי ההשפעה המוחית של מוזיקה. בספרו "על החיים ועל המוות" (1995), נותן מולי להד, פסיכולוג ומומחה לדרמה-תרפיה, הסבר להתחברות הנערים למוזיקה. להד מסביר כי מוזיקה באופן כללי הוכחה לא מכבר כמשפיעה על המוח והגוף האנושי. מסתבר שהגובה, העוצמה, המהירות ואפילו הסולמות של המוזיקה עשויים לחולל שינויים באופן ישיר במערכות פיזיולוגיות כמו הנשימה, הדופק, הדם, והעצבים. כל אלה משפיעים, בסופו של דבר, על הרגשות של האדם ומעוררים אצלו התנהגויות ותחושות שיכולות לנוע מהרפיה, דרך עצב, ועד הסחת דעת. לפיכך, ישנם אנשים שבעתות קשות ייפנו למוזיקה סוערת, שהקצב והאגרסיביות שלה מהוות דלת לשחרור ופורקן מצרות היומיום. עם זאת, להד טוען כי ההשפעה הפיזיולוגית והרגשית של המוזיקה אינה דבר אבסולוטי, והיא נתונה לשינוי בהתאם לגיל, לרקע, ולציפיות. מוזיקה שלאדם אחד היא נעימה, משחררת ומרתקת, תישמע לאדם אחר כבעייתית.

הפן הביולוגי-פיזיולוגי של המוזיקה

מחקר שנערך באוניברסיטת מונטריאול על ידי רוברט זאטורה וואלורי סאלימפור (זאטורה, סאלימפור, 2011) בנושא השפעת המוזיקה על המוח, גילה שבעת האזנה למוזיקה, משתחרר במוחם של המאזינים חומר הקרוי "דופאמין". הדופאמין מופרש בעת שמופעל גירוי על מערכת הביקוש של הגוף, המערכת האחראית על התגובות לאינטראקציות עם הסביבה, וגורמת לתחושות העונג והעניין המורגשות בעת עיסוק בפעילות אהובה. זהו גם אותו חומר שמופרש בעת אכילה או הנאה מינית. בנוסף, במחקר התגלה כי החלק במוח שהגיב למוזיקה הוא אותו חלק אשר אחראי על רגשות. באופן מעניין, סגנונות המוזיקה שעוררו את התגובות היותר גדולות היו סגנונות אינסטרומנטליים, כלומר, כאלה ללא שירה או מילים. מוזיקת מטאל, כאמור, היא מוזיקה ששמה דגש הרבה יותר חזק על הנגינה ועל הכלים מאשר על השירה של הזמר, מה שאולי מסביר את התגובות החזקות מאוד שהסגנון מעורר בקרב מעריציה.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

כיצד מטאל משפיע?

הפן החברתי-תרבותי של השפעת המוזיקה

על פי מאמרו של ניקולס ווייד מ-2003, צ'ארלס דרווין, אבי תורת האבולוציה, חקר את תפקידה הלא ברור של המוזיקה בהיסטוריה של המין האנושי. התיאוריה שלו, שפותחה מאוחר יותר על ידי מדענים אחרים, הייתה שמוזיקה הייתה אחת הדרכים העיקריות של בני האדם להביע רגשות לפני שהתפתחה בהם היכולת לדבר. מוזיקה החלה, על פי דרווין וממשיכי התיאוריה, בתור לא יותר מטקס חזור בין המינים, שהרי כישרון מוזיקלי גרם לבן זוג אחד להתחבב בעיניו של בן הזוג האחר, וכך בעצם עזרה להמשיך את קיומו של המין הביולוגי.

יכולת מוזיקלית, במשך שנים, הייתה דבר ששידר כישרון, כריזמה ואיכות כללית של האדם, כזאת שהופכת אותו ליותר כשיר על מנת להעביר גנים מוצלחים לדור הבא. מסיבה זאת, אין זה מפליא שכוכבי רוק לאורך השנים, וכוכבי מטאל בפרט, הפכו לסמלי מין, או לפחות קיבלו מוניטין של אנשים שמקיימים יחסי מין רבים עם מעריצות.

אבחנה קיצונית יותר בעניין מופיעה במאמרו של אורי ברייטמן (ברייטמן) מומחה לרוק מתקדם, המשווה בין הרוק הקלאסי של שנות ה-70 למטאל.

על פי ברייטמן, שני מוטיבים מוזיקליים נפוצים מאוד במוזיקת המטאל הם **קרשנדו** – התגברות הדרגתית של עוצמה וקצב עד לשיא אקסטטי, ו**שקט-רעש-שקט-רעש**, מעברים חדים בין מנגינות רגועות למנגינות סוערות. מבנים אלה מבטאים היטב את סערת הרגשות המאפיינות את בני גיל ההתבגרות, ולכן הרבה מהם מתחברים למוזיקה בעלת קצב ומבנה כזה. יותר מכך, ברייטמן רואה הקבלה בין הקרשנדו למבנה הביולוגי של אורגזמה גברית, מה שמסביר את העובדה לפיה הרוב המוחלט של מעריצי ויוצרי המטאל הוא גברי. המוזיקה מאפשרת להם לחוות בדרכים אחרות, ויותר נגישות, פורקן רגשי-הורמונלי.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

חקר אישי

עבור החלק המעשי בעבודת החקר שלי, החלטתי לנתח התנהגות של חובבי מטאל בסביבתם ה"טבעית" ביותר – בהופעה המונית. אנתח זאת באמצעות צילומים מהופעה של להקת "מטאליקה" באצטדיון הבייסבול של מקסיקו סיטי ביוני 2009, שצולמה ל-DVD תחת השם "גאווה, תשוקה ותהילה: שלושה לילות במקסיקו סיטי".

תמונה זאת ממחישה מאוד את הכמות והצפיפות בה עומדים האנשים בקהל. רק בקדמת התמונה נראה "ים" של אלפי איש, וברקע ניתן לראות גם את היציעים של האצטדיון, מלאים גם הם. ברגע הזה, הקהל נמצא תחת תאורה בהירה המגיעה מלמעלה. ניתן לראות שבנוסף להרמת הידיים, אנשים בקהל עושים את סימן "קרני השטן" המזוהה עד מאוד עם הסגנון. אחרים מצלמים את ההופעה בעזרת הטלפון הנייד או המצלמה שלהם. בקצה השמאלי של התמונה נראה אדם שכל הנראה נמחץ תחת עדר המעריצים.

פרשנות:

תמונה זאת מציגה באופן כמעט מושלם את הווי הקהל. עשרות אלפי מעריצים נראים עומדים כאן בצפיפות איומה. התמונה עושה רושם שמדובר בדבר מאוד לא נוח, שלא משאיר הרבה מקום לתנועה ופעילות, אבל הקהל עדיין נראה חי, פעיל ונושם כתוצאה מצלילי המוזיקה הבוקעת.

דבר נוסף שניתן לשים לב אליו הוא המאפיינים המשותפים של אנשי הקהל – ההבטה למעלה לכיוון הבמה, התזוזה המתמדת וכמובן הנפת הידיים, שפה נראית כמפגן של כוח ועוצמה. הכוח המופגן בצורה כה דומה אצל אלפי אנשים מזכיר במובן מסויים ארגון צבאי שבו אלפי אנשים מאוחדים נלחמים למען מטרה מסויימת, ופה עושה רושם שהלחימה היא עבור "צבא" המטאל כאשר הלהקה המופיעה היא ה"גנרל".

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

מטאל זה

חקר אישי

ניתן לראות כי הקהל עומד בצפיפות גבוהה. כולם מרימים את ידם למעלה, ומטיחים אותה קדימה במפגן כוחני. הצבע השולט בלבוש של כמעט כל הנוכחים הוא שחור, או גוונים כהים מאוד של אפור. על פניהם של האנשים הבעות שגם הן מביעות עוצמה אגרסיבית ובלתי מתפשרת.

פרשנות: בניגוד לתמונה הקודמת, שצולמה מלמעלה וגרמה לקהל להיראות כצבא של אנשים זהים, הירידה של המצלמה לגובה נמוך יותר דווקא מראה פן אחר של הדבר. אומנם יש מאפיינים משותפים – הלבוש, הידיים המורמות, הפגנת הכוח – אבל כשמסתכלים טוב, אפשר לראות בעצם שמדובר באנשים שונים לגמרי. האנשים שונים במראה שלהם, בתנוחה שלהם, ואפשר לראות שאצל כל אחד יש וריאציה אישית כזאת או אחרת של התנהגות הכללית.

דבר זה מעלה שתי רעיונות/מסקנות: א. החווייה שבהופעה מהווה הזדמנות עבור המעריצים גם להרגיש חלק מקבוצה גדולה ומהודקת, וגם לבטא את עצמם באופן אישי בזמנית.

ב. בתוך קהל ההופעה, עושה רושם שאנשים בעלי מאפיינים שונים ומגוונים "מתאחדים" על רקע האהבה לאותה המוזיקה.

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

מטאל זה

חקר אישי

תמונה זאת מגיעה משלב בהופעה בו מנוגן שיר, שהקהל שר ביחד איתו את הקטעים האינסטרומנטליים שלו. פני המעריצים מביעים מעין מצב של טראנס, של שקיעה רגשית במוזיקה, כפי שמבטאות העיניים הסגורות והפה הפתוח והשר בעוצמה.

פרשנות:

עצימת העיניים או סגירתן החלקית אולי מבטאת ניסיון הסתגרות אישית של המעריצים - בתוך כל הים ההמוני הזה, בו הם מבצעים תנועות ומחוות זהות, יש רגעים בהם כל אחד רוצה לחוות את ההופעה דרך "העולם" הפרטי שלו. זאת מעין דרך להתייחדות עם עצמך ועם המוזיקה, בדרכך הפרטית שלך.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

חקר אישי

בתמונה זאת מקבלים הצצה יותר אינטימית להווי הקהל: על מנת לראות יותר טוב את הבמה ואת הלהקה, צופים מסוימים עולים על כתפיים של חבריהם, ומבצעים מעין ריקוד קפיצות והנפת ידיים. **פרשנות:**

בתמונה ניתן לראות מעין קירוב ועזרה בין הצופים, בהיותן של שתי הבנות על כתפיהם של אחרים. ישנן המון אפשרויות לניתוח הפעולה הזאת, משום שאיננו יודעים האם הבנות מכירות את האנשים שהן נמצאות עליהן. יכול להיות שאכן מדובר באנשים שמכירים ועוזרים אחד לשני, ויכול להיות שמדובר בצופים שרצו לעזור להן – ומכיוון שמדובר בגברים ונשים צעירים, יכול להיות שגם רצון ל"השגת" אותן בחורות מעורב בזה. אלא שבשני המקרים, המגע והפעולה הלא שגרתיים האלה מראים את האופי הקהילתי של הקונצרט – הוא מאפשר לאנשים להביא את החיים האישיים שלהם לתוך חיי הקהילה, כמו הליכה עם בן או בת הזוג להופעה ואף לפתח קשרים חברתיים חדשים במסגרת ההופעה.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה חברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

חקר אישי

במהלך שיר מאוד מהיר ואגרסיבי, מספר אנשים בקהל מתחילים לבצע ריקוד הקרוי "פוגו" – אנשים המקובצים בצורת מעגל מתחילים לנתר בפראיות קדימה, תוך כדי שהם נתקלים ודוחפים בהדדיות את חבריהם לריקוד, והכל לפי הקצב הכבד והאגרסיבי של השיר. לא מעט אנשים לובשים חולצה של הלהקה המופיעה.

פרשנות:

על אף שריקוד הפוגו עושה רושם של פעולה אלימה ביותר, הוא דווקא אינו כזה – כמוסבר בויקיפדיה, יש לריקוד מעין קוד מוסרי שחוקיו העיקריים הם איסור על בעיטות וחבטות וחיוב לעזור לאדם שנפל או נפגע בשוגג במהלך הריקוד.

אם כן, מדוע ריקוד בעל מראה כה אלים מבוצע דווקא באופן וברוח לא אלימה? הריקוד הזה הוא בעצם דוגמה לסובלימציה, שהיא, ע"פ ויקיפדיה, תיעול הכוחות המנטליים של האדם מפעילויות שנתפסות כשליליות אל עבר פעילויות חיוביות ומקובלות מבחינה חברתית. אלימות היא דבר שאי אפשר לבצע בעולם האמיתי ללא השלכות שליליות, ועל כן, הריקוד האלי לכאורה הזה משמש עבור אנשים מעין פורקן, הזדמנות לפרוק כעס בדרכים שהם היו נענשים עליהם מחוץ לעולם ההופעות. בכך הם מתעלים את האנרגיה השלילית הזאת לכיוונים חיוביים עבור עצמם – ומכיוון שמדובר בריקוד שמבוצע על ידי עשרות ומאות אנשים בכל הופעה – וגם עבור חבריהם לקהל.

מן הסתם, אין הכוונה שמעריצי המטאל הם אנשים אלימים מנטלית מטבעם, אלא שמדובר בדרך עבורם לברוח מהמציאות והשגרה, להכניס אדרנלין לחיים ולעשות דברים שהם לא יכולים לעשות בכל סיטואציה אחרת.

המתרחש בהופעה, לפיכך, הוא שיקוף של מוזיקת המטאל עצמה. כפי שתואר בחלק "מה זה מטאל?", הסגנון המוזיקלי מאופיין הרבה פעמים במילים ובאופי אלים שמדבר על נושאים שנחשבים לטאבו בחברה. על ידי ההאזנה למוזיקה, כמו בהופעה, אנשים יכולים לחוות את הדברים הלא שגרתיים בדרכים שלא מזיקות להם או לזולת, בדומה לצפייה בסרטים אלימים או משחק במשחקי-ווידאו אלימים.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

חקר אישי

במהלך בלדה שקטה, האורות על הקהל **כבים** כמעט לגמרי, ורק על הבמה נותר אור בוהק. בשל כך, רוב הקהל מדליק את הטלפונים שלו וחלק גם מזיז אותם באיטיות לצלילי השיר, גם על מנת ליצור תאורה אישית, אבל גם ליצור אפקט של אורות קטנים רבים על רקע "ים" חשוך. חלק מאותם טלפונים אומנם היו דלוקים עוד לפני כן, במטרה לצלם את ההופעה, אך אחרים הודלקו במיוחד בשביל החלק הזה.

פרשנות:

התמונה הזאת מציגה בראש ובראשונה את הדינמיקה בין הקהל ללהקה המופיעה. הקומפוזיציה של המצלמה מדגישה את העובדה שאומנם הלהקה היא מרכז ההופעה, אך החלק הגדול יותר של התמונה מודגש דווקא למה שנחשב לעיקר ההופעה: הקהל. הוא מוצג פה ברוב תפארתו וגודלו, יוצר את אותם אורות שיוצרים אווירה מיוחדת עבור חלק זה של ההופעה.

הרעיון של הדלקת האורות הוא משמעותי מכמה בחינות. ראשית, נדמה שאנשים עושים את זה על מנת להאיר את האזור האישי שלהם ולראות יותר טוב את ההופעה בעת שהתאורה כבויה. מצד שני, הם עושים זאת גם כדי ליצור את התאורה הגדולה והסמלית הזאת, המראה המאוד לא שגרתי, אך מאוד מרשים ורחב יריעה, של שטח ענק המכוסה בנקודות זוהרות. זה מתקשר לנאמר למעלה – מצד אחד, אפשר לראות כל אור אינדיבידואלי בפני עצמו, ומצד שני, אפשר גם לראות את התמונה הגדולה של "צבא האורות" הזה. מעין "כל אחד הוא אור קטן, וכולנו אור איתן". ככה ניתן להבין שוב, את רעיון האחדות וההתאגדות שעובד ביחד עם רעיון הביטוי האישי.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

דיון

עבודה זאת דנה במוזיקת המטאל ובהשפעות שלה על קהל המאזינים שלה, ובעיקר על בני הנוער שבאותו קהל. באופן יותר ספציפי, היא בודקת את השאלה – האם המוזיקה משפיעה באופן חיובי? ואם כן, כיצד? ההשערה המרכזית לגבי השאלה הזאת היא שמוזיקת המטאל אכן יכולה להשפיע לטובה על האנשים המאזינים לה, ולשפר את חייהם ועמדותיהם לגבי עצמם וסביבתם.

העבודה מציגה בתחילתה את מאפייני המטאל הבולטים, אלה שיצרו את המוניטין של הסגנון המוזיקלי ואלה שימשכו או יידחו את המאזין. מאפיינים אלה כוללים את המוזיקה האגרסיבית, הטכנית והעוצמתית, התוכן הלירי האפל והשערורייתי והאווירה האפלה והאלימה שאופפת את המוזיקה, לפחות לכאורה. ראשית, נבחנת השפעת המוזיקה על המישור האישי והפרטי של המאזין, ונראה שעל פי עדויות ומקורות יש למוזיקה, בעיקר לליריקה שלה, נטייה להפיח במאזיניה תחושות של ביטחון עצמי ואינדיבידואליזם. אלה כוללים פיתוח החשיבה העצמאית, התנגדות לקונפורמיזם, התמודדות עם קשיים בחיים, חומר להרחבה אינטלקטואלית ועידוד להגשמה עצמית, לרוב גם בתחום המוזיקה.

עם זאת, עושה רושם שהמוזיקה, או, ליתר הדיוק, התרבות שבנויה סביב המוזיקה ומתקיימת באופן בלתי נפרד ממנה, מעוררת גם תחושות הפוכות מאינדיבידואליזם: תחושות של שייכות וקהילתיות. חובבי מטאל נוטים להתחבר אחד לשני על רקע אהבתם למוזיקה ולתרבותה, ומקיימים קהילה חברתית שלמה על ידי אמצעי תקשורת והליכה משותפת להופעות.

קיימת בעבודה התייחסות מורחבת לענייני טיפוח האינדיבידואליזם והביטחון העצמי של חובבי המטאל ושל ותחושת ה"ביחד" ששוררת בין המוני חובבי המטאל, הן בהופעות והן מחוץ להן. במהלך העבודה מצויינת מספר פעמים הקורלציה הקיימת בין האווירה של ייחודיות הפרט לבין האווירה הקהילתית. מתיאוריהם ועדויותיהם של מעריצים, כתיבי מוזיקה ואומני מטאל בעצמם, ניכר כי הקהילה הענקית של חובבי המטאל מתבססת על מפגש והתחברות בין אנשים - על רקע חיבתם למוזיקה ולרוב גם לאווירה והמסרים שלה. חיבה זאת למוזיקת המטאל ותרבותה אומנם **מבדלת**, במובן מסויים, אנשים מהחברה הרגילה, אך דווקא מחברת בין חובבי מטאל. באופן אירוני, מה שדומה בין אותם אנשים הוא השוני שלהם מהחברה ה"רגילה", וכך נוצרת קהילה אחרת לגמרי.

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

מטאל זה

דיון

ישנן גם, מסתבר, הסברים מדעיים ואף אנתרופולוגיים על מהות ההשפעה של מוזיקת המטאל, ושל המוזיקה בכלל. מוזיקה, מסתבר, יכולה לעורר גירויים רגשיים ופיזיים, והיא מושרשת בתודעה האנושית כצורת אומנות עוצמתית אשר אינה מנותקת מנטלית מעצם התרבות. הסברים לגבי המטאל באופן ספציפי מציינים את האגרסיביות של המוזיקה ואת הליריקה על הנושאים השנויים במחלוקת כמו מוות עבירות על החוק, כמה שמשפיע באופן עמוק על קהל המאזינים של המוזיקה, המורכב ברובו מאנשים שבעת חשיפתם אליה היו נערים בגיל ההתבגרות.

בהמשך נפרשה עבודת החקר האישי, שהוא ניתוח התנהגות הקהל בהופעת מטאל המונית, אשר יצא מנקודת הנחה שההופעה היא מעין תיאור של עולם המטאל בזעיר אנפין. מתוך ניתוח ההתנהגות עלה כי ההופעה מציגה את הקהל כמעין גוף אחד, אשר האנשים בו, באופן צבאי כמעט, עושים את אותן התנועות, רוקדים אותם ריקודים, שרים את אותם שירים בעוצמה ואפילו מתלבשים בצורה כמעט זהה. כך הדבר נראה לכאורה מרחוק, ויש בו אמת, אבל כאשר מסתכלים בעין יותר בוחנת, ניתן לזהות שיש הבדלים כאלה ואחרים בין אנשי הקהל. לאנשים שונים יש מראה פיזי שונה, הוריאציות על תנועות וריקודים שונה אצל כל אחד, ישנם כאלה ששקועים יותר בשיר מאחרים ודברים דומים.

במילים אחרות, ההופעה נותנת ביטוי לשני המאפיינים הפסיכולוגיים האלו של המטאל – האינדיבידואליזם מול השייכות, היחיד מול הכלל. בהופעה עושה רושם שעל אף שנדמה שמדובר בהפכים גמורים, השניים בכל זאת מתקיימים ביחד, במקביל, ב"הרמוניה".

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

סיכום ומסקנות

כפי שנאמר בפתיחת העבודה, בבואי לכתוב את העבודה הזאת, יצאתי מנקודת הנחה שמקורה בעולם האישי שלי. אני מחשיב כבר כמה שנים את מוזיקת המטאל כגורם שעזר לי להתמודד עם תקופה קשה בחיים, שבה הרגשתי בודד ולא מובן במשך זמן רב. המוזיקה העניקה לי ביטחון עצמי ואת היכולת לעמוד על העקרונות שלי, ודבר זה הוביל לכך שלפתע היה לי יותר קל להיפתח ולהתחבר עם אנשים, כשלפני זה לא הייתי אדם חברותי במיוחד. מטרתי בעבודה הייתה, בעצם, לבדוק האם אני היחיד שהרגיש את העזרה הזאת, או שישנם עוד אנשים שהושפעו עמוקות מהמוזיקה.

במהלך העבודה גיליתי שאני אכן לא בודד בתחושה הזאת. עדויות רבות של אומני מטאל, כתבי מטאל והכי חשוב - מעריצי מטאל, מראות שענייני ההתמודדות, הביטחון וההתחברות שהמטאל העניק לי אינן דבר נדיר, ושאלו מאפיינים שקיימים במוזיקה באופן כללי ומוכח. מטאל מעניק למאזיניו, בעיקר לצעירים בהם, כלים להתמודדות עם העולם שסביבם, במספר מישורים ודרכים. המטאל גורם לאדם לברוח מהמציאות, וגם להתמודד איתה. היא נותנת למאזין ביטחון עצמי ותחושת שחרור וחופש, ועם זאת גם מלמדת אותו על התנהגות בחברה אנושית.

פה מתעוררות שאלות נוספות – מדוע דווקא סגנון המוזיקה הספציפי הזה מעורר תגובות בקרב מאזיניו, במה הוא שונה מסגנונות אחרים?

יותר מזה, בכל מהלך החקר לא נשאל מדוע ישנם אנשים שבאופן כללי אינם מתחברים לסגנון המטאל. ברור מה יכול למשוך אליו אנשים, אבל לא נחקר לעומק מדוע הוא דוחה אחרים.

חשוב לי לציין, בסופה של העבודה, נקודה חשובה: לקורא מן הצד, שאינו בקיא בעולם המטאל, עלול להיווצר רושם כי מעריצי המטאל הם כולם אנשים דכאוניים, אובססיביים למוות ואלימות ובעלי רקע לא קל. אני מבהיר באופן חד משמעי –לא כולם כאלה. ישנם אנשים המאזינים למוזיקת מטאל ואף הופכים אותה לדרך חיים, ועם זאת הם אנשים נורמטיביים לחלוטין שהגיעו מרקע ממוצע, ללא כל בעיה או אירוע קשה בחיים.

עם זאת, הרושם שנוצר אינו לגמרי חסר שחר, משום שחובבי מטאל רבים, כפי שכתוב במאמר, אכן היו זקוקים למוזיקה על מנת להתמודד עם משברים או עם תקופות קשות בחייהם, וזה מבלי להזכיר מוזיקאים נחשבים בתחום שציינו שרקעים כאלה מאפיינים אותם.

מטאל זה

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה החברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

סיכום ומסקנות

בסופו של יום, מוזיקת המטאל נחשבת בעיני הציבור הרחב כמוזיקה אלימה, רדודה ומשפיעה לרעה על מאזיניה, אך על פי תוצאות העבודה, עושה רושם שמדובר בהפך הגמור. על אף שהיא מקושרת למוות, אלימות ופראות, יש בה הרבה יותר עומק ומשמעות מהנראה לעין, בלבד כשמדובר במשמעות האישית והרגשית שיש לה עבור המאזינים האדוקים.

אולי מי שצופה מהצד לעולם לא יבין את זה. מצד שני, אולי הוא גם לא צריך, כי מניסיון אישי ומכמה גילויים מהמחקר, אני יכול לומר שקהילת המטאליסטים העולמית מסתדרת טוב בכוחות עצמה...

ביבליוגרפיה

סיכום ומסקנות

דיון

חקר אישי

כיצד מטאל משפיע?

השפעה ברמה חברתית

השפעה ברמה האישית

מה זה מטאל?

ביבליוגרפיה

להד, מ. ואילון ע., (1995), "על החיים ועל המוות", חיפה: הוצאת נורד.

ברייטמן, א., "פרוג נגד מטאל", בתוך האתר מתקדם – מדריך עברי לרוק מתקדם
<http://www.mitkadem.co.il/files/progmetal/progmetal.html>

"מסע מטאלי" (Metal: a Headbanger's Journey), סרטו של הבמאי סאם דאן, (2005)

בן-זאב, נ., (12.1.2011), "סקס, מוזיקה ואוכל – הכל מתחיל במוח", בתוך האתר הארץ Online
<http://www.haaretz.co.il/news/science/1.1156469>

ווייד, נ., (19.9.2003), "לא נפסיק לשיר – אבל מדוע בעצם התחלנו?" בתוך האתר הידען
<http://www.hayadan.org.il/%D7%9C%D7%90-%D7%A0%D7%A4%D7%A1%D7%99%D7%A7-%D7%9C%D7%A9%D7%99%D7%A8-%D7%90%D7%91%D7%9C-%D7%9E%D7%93%D7%95%D7%A2-%D7%91%D7%A2%D7%A6%D7%9D-%D7%94%D7%AA%D7%97%D7%9C%D7%A0%D7%95>

רגסדייל, א., "ההשפעות החיוביות של מוזיקת האבי מטאל", בתוך האתר eHow
http://www.ehow.co.uk/list_7253783_positive-effects-heavy-metal-music.html

כותב לא ידוע, "ההשפעה החיובית של מוזיקת מטאל על הנוער של היום", בתוך האתר Squidoo
http://www.squidoo.com/metal_music

וינטארוב, ח., "מטאל כמחאה חברתית", בתוך האתר מטאליסט
<http://www.metalist.co.il/ArticlePrivate.asp?id=340>